

Stadse steenmarters in Maastricht

Jo van der Coelen

De steenmarter breidt zich in Nederland uit, met name in het oosten. Leefden de dieren vroeger waarschijnlijk vooral op het platteland, tegenwoordig komen ze ook in de steden voor. In Maastricht treft men ze tot midden in de stad en zowel in oude als in nieuwe wijken aan. Steenmarters in de stad: het klinkt leuk, maar ze kunnen soms behoorlijk lastig zijn.

In de jaren tachtig is duidelijk geworden dat de steenmarter *Martes foina* zijn areaal in het oosten van Nederland heeft kunnen uitbreiden (Broekhuizen & Müskens, 1984). Hierbij bleek ook dat de dieren zich wisten aan te passen aan het leven in de stad. Dankzij regelmatige rapportage door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, over het onderzoek naar steenmarters in Nijmegen, heeft deze stad de meeste bekendheid gekregen als leefgebied voor stadsmarters. Dat ook Maastricht haar stadse steenmarters heeft, is veel minder bekend.

Losse meldingen

In Maastricht is, in tegenstelling tot Nijmegen, nooit een systematisch onderzoek naar steenmarters verricht. We zijn dus afhankelijk van de tientallen losse meldingen die in de loop der jaren bekend zijn geworden. In dit artikel maak ik gebruik van de waarnemingen die opgeslagen zijn in het archief van de Zoogdierenwerkgroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Hierin zijn 55 waarnemingen van steenmarters in Maastricht uit de periode 1920 tot en met 1990 opgeslagen (het totale aantal waarnemingen voor geheel Limburg bedraagt 543). Een vijftal aanvullende waarnemingen is geput uit een computer-uitdraai van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer.

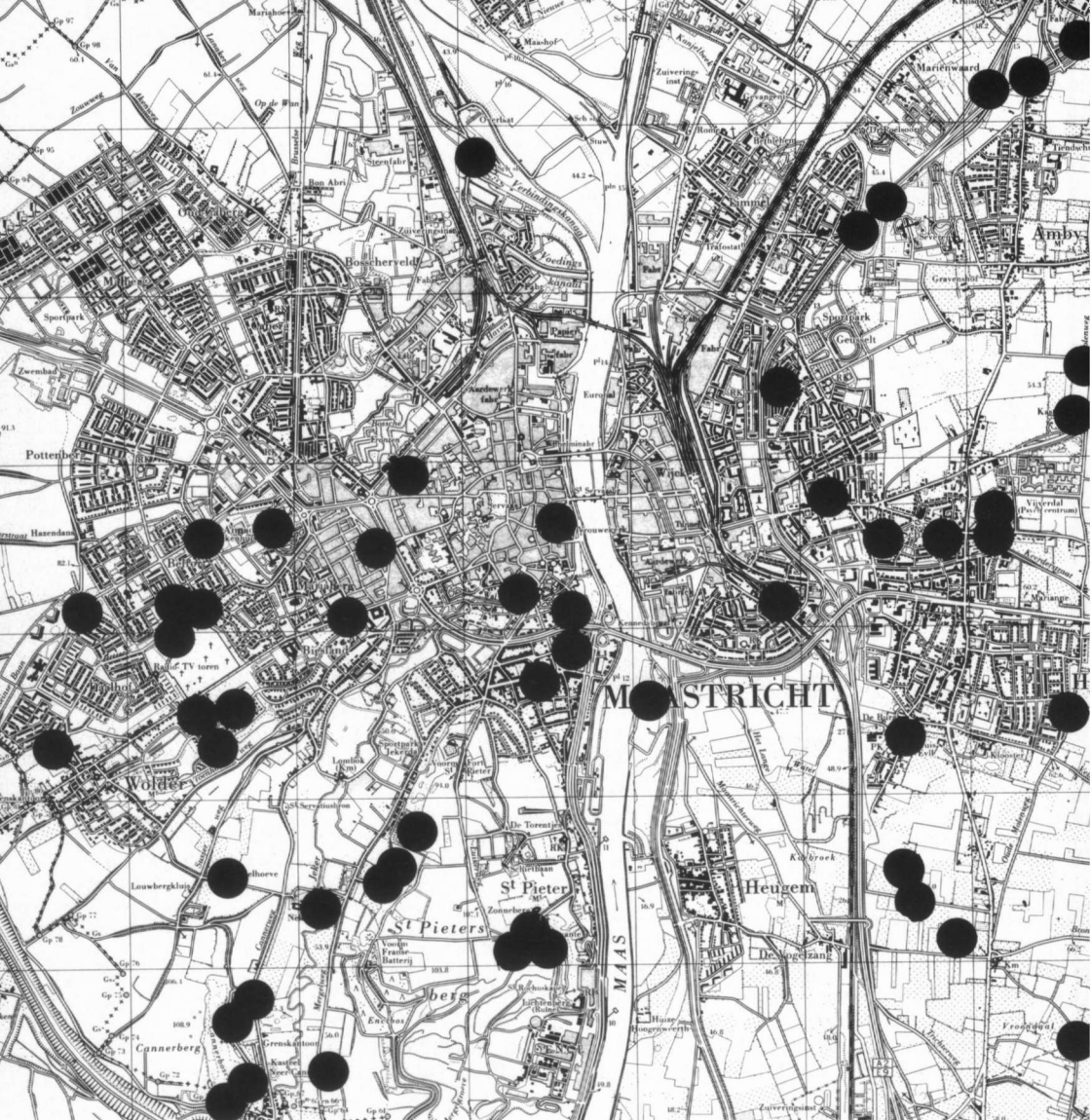
Waarnemingen vóór 1980

De eerste vermelding van het voorkomen van de steenmarter in Maastricht dateert van november 1920. Het dier was afkomstig uit de Pieterstraat, in het centrum van de stad, en het bevindt zich in de collectie van het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Waarschijnlijk waren er echter al eerder steenmarters aanwezig: in de jaren 1852-1859 werden dieren gevangen en gedood in Amby (de Rijk, 1990), terwijl uit Itteren meldingen bekend zijn uit 1901, 1906 en 1916. Beide dorpen liggen vlakbij Maastricht. Na 1920 vernemen we een hele poos niets meer van marters in de stad. Af en toe wordt er wel iets gemeld uit de omliggende dorpen, bijvoorbeeld een nest met jongen te Amby in 1929. Waage (1938) bericht dat de steenmarter voorkomt op de Sint Pietersberg 'aan de Jekerkant, in de omgeving der woningen'.

Pas in 1971 duikt er weer een steenmarter aan de rand van de stad op. Een steenmarter, die overigens door een gewerschot aan zijn einde kwam. In de tweede helft van de jaren zeventig zijn drie steenmarters gesignaleerd op locaties aan de zuidrand van Maastricht. Het is moeilijk te beoordelen of de steenmarter vóór 1980 echt zo schaars was in de stad, als bovenstaande gegevens doen vermoeden. Toch denk ik dat de soort in die tijd vooral voorkwam in de omliggende dorpen en het agrarische gebied.

Waarnemingen vanaf 1980

Uit de jaren tachtig zijn heel wat meer

Figuur 1. De vondsten van steenmarters in en om de stad Maastricht.

gegevens bekend, ze zijn in figuur 1 op kaart weergegeven. Hieruit blijkt dat steenmarters nog steeds in het agrarische gebied worden gezien, vooral aan de zuid- en oostkant van Maastricht. Tien meldingen hebben betrekking op onderaardse kalksteengroeven. Daarnaast hebben de dieren zich blijvend in de stad zelf gevestigd. In de meeste wijken blijken tegenwoordig steenmarters voor te komen. Zowel in de oudere stadsgedeelten, bijvoorbeeld het Stokstraatkwartier, als in nieuwbouwwijken (de Heeg, Daalhof) zijn steenmarters gesignaleerd. Opvallend is het vrijwel

ontbreken van meldingen uit het noordwesten van de stad en uit de wijken tussen de spoorlijn en de oostelijke Maasoever. Systematisch onderzoek zal moeten uitwijzen of de steenmarter hier echt afwezig is, of dat de soort hier vooralsnog over het hoofd gezien is. Al met al beschikken we tussen 1980 en eind 1990 over 55 waarnemingen, verspreid over een groot deel van Maastricht.

Veel zichtwaarnemingen

Het aantal waarnemingen per maand is weergegeven in figuur 2. De meeste meldingen van steenmarters stammen uit januari (20%). Zeven van de elf januari-waarnemingen zijn verricht tij-

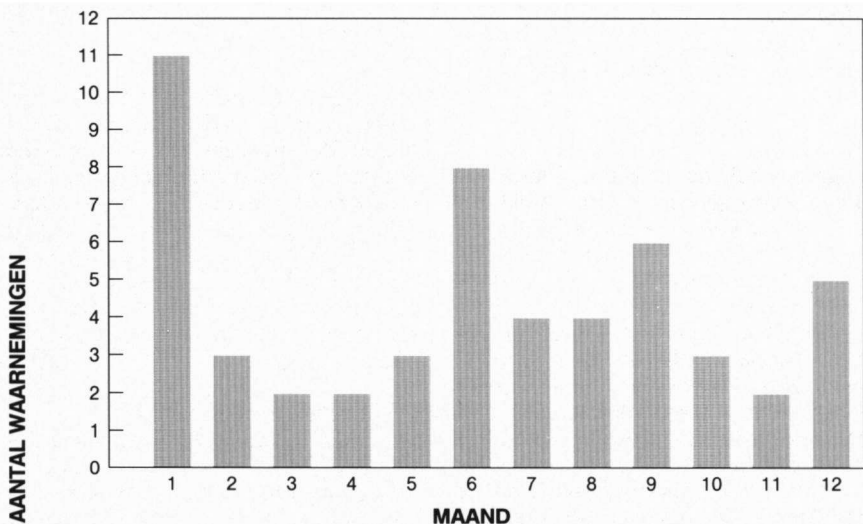
dens tellingen van vleermuiswintervluchten. Het piekje in juni wordt mogelijk veroorzaakt doordat de jonge dieren dan gaan zwerven.

In figuur 3 wordt een overzicht gegeven van de aard van de waarnemingen. Meestal wordt de aanwezigheid van een steenmarter vastgesteld door het aantreffen van uitwerpselen. Ook verkeersslachtoffers worden regelmatig gemeld.

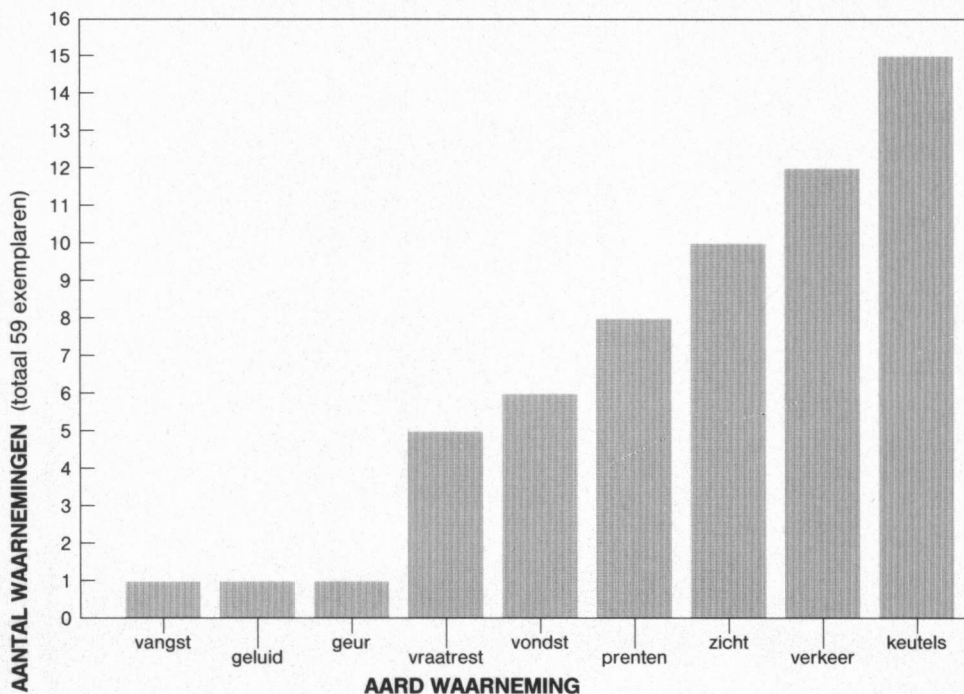
Zelfs in nieuwbouw wijken komt voel de steenmarter zich thuis. In het plantsoen op de voorgrond is in 1990 een steenmarter aangetroffen. Foto R. Schols.

In 1988 werd een steenmarter door een hond doodgebeten. Bijna één op de zes meldingen betreft een zichtwaarneming, hetgeen vrij hoog te noemen is.

Dat de steenmarter een gevarieerd dieet heeft, blijkt uit de aangetroffen

Figuur 2. Aantal waarnemingen van steenmarters per maand in de periode 1980-1990

Figuur 3. Aantal waarnemingen van steenmarters gesplitst naar de aard van de waarneming. Onder vondst wordt verstaan de vondst van een dood dier met uitzondering van verkeersslachtoffers.

voedselresten: eieren, jonge vogels, duiven en kersepitten. Bekker (1989) noemt resten van appels in steenmartermest uit de Apostelgroeve, gelegen aan de zuidrand van Maastricht.

Klachten en overlast

Acht meldingen van steenmarters zijn ons ter ore gekomen omdat mensen overlast van deze dieren ondervonden. Alle meldingen van deze categorie date-

Uit deze oude wijk, Stokstraatkwartier, zijn meerdere waarnemingen van steenmarters bekend. *Foto R. Schols.*

Brochure over de steenmarter

De steenmarter heeft Nederland langzaam maar zeker vanuit het oosten veroverd. Het dier wil overdag nog al eens binnenshuis gaan rusten. Hij geeft de voorkeur aan kruipruimtes, spouwmuren en zolders. Dit leidt soms tot klachten van mensen die de steenmarter als ongewenste gast beschouwen. Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (directie Natuur, Milieu en Faunabeheer) heeft daarom een brochure uitgebracht over de steenmarter. Voedsel en leefomgeving worden kort beschreven en er worden tips gegeven over wat te doen tegen overlast. Bijvoorbeeld de radio hard aanzetten op het tijdstip dat de steenmarter zijn rustplaats opzoekt. De meest afdoende methode is het versperren van de toegang tot de dagrustplaats. De steenmarter kan dan vervangende woonruimte worden aangeboden in de vorm van een marterhuisje. Een bouwtekening staat in de folder. De brochure wekt verder de indruk dat er weinig te doen is tegen een steenmarter in huis. De zin 'het doden van steenmarters is wettelijk verboden' had dan ook een meer prominente plaats in de brochure verdiend. De brochure 'Steenmarters in en bij huis' is gratis te verkrijgen bij: *Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.*

Steenmarters voelen zich in oost Nederland steeds meer thuis in de stad. Foto Rijksinstituut voor Natuurbeheer.

ren uit de periode 1987-1990. Men klaagde over de vreselijke herrie, rondslingerende voedselresten, grote hoeveelheden mest en (in één geval) gaten in het plafond.

Door harde geluiden te produceren (bijvoorbeeld met een radio), gaten te dichten of de boomtakken af te zagen waarlangs de dieren in huis konden komen, wist men in de meeste van deze gevallen de steenmarters te verdrijven. Ook kwam het voor dat de bewoners de dieren gedoogden, nadat ze uitvoerig ingelicht waren over de interessante levenswijze van de steenmarter. En laten we eerlijk zijn, de overlast van honden, katten en stadsduiven is vaak vele malen groter dan de troep die marters af en toe veroorzaken.

Aanwinst voor stadsnatuur

Al met al kunnen we concluderen, dat de steenmarter inmiddels een vaste bewoner van Maastricht is. Hij hoort bij de stad. In sommige gevallen maken de dieren er zo'n potje van, dat het de bewoners niet te verwijten valt dat ze van 'hun' marters af willen. De bevoegde instanties dienen dan voor een

voor mens en dier bevredigende oplossing te zorgen. En hoewel de steenmarter dus niet op elke zolder welkom is, is het naar mijn mening een niet meer weg te denken aanwinst van onze stadsnatuur.

Literatuur

- Bekker, J.P., 1989. Steenmarters, vleermuizen en ondergrondse mergelgroeven. *Natuurhistorisch Maandblad* 78 (7-8): 119-123.
- Broekhuizen, S. & G.J.D.M. Müskens, 1984. Wat is er met de Steenmarter *Martes foina* in Nederland aan de hand? *Lutra* 27:261-273.
- Rijk, J.H. de, 1990. Roofdieren in Nederland in het midden van de 19de eeuw. *Lutra* 33:145-170.
- Waage, G.H., 1938. De dierenwereld op den St. Pietersberg. In: D.C. van Schaik (ed.), *De Sint Pietersberg*. Maastricht.

Jo van der Coelen, Herbenusstraat 144, Maastricht.